

## V. JANKELEVITCH: IRONIE. Alcan. Paris 1937.

A hivatalos egyetemi bölcsélet bizonyos megújhdását jelenti ez a kecses kis kötet. A német fenomenológia befolyására a filozófusok már nem szorítkoznak pusztán szakmai és technikai kérdésekre. Nem fogadják el zárt fogalmi egységnek a filozófiát, mely kívül áll a költő, muzsikus vagy tudós „speciális” mindenségén. Átvonulnak minden területen, igyekeznek követni az elágazások látható vagy földalatti utjait, a formát s a legfinomabb lelki mozzanatokot, melyeket meg kell ragadni, fényt kell deríteni rájuk anélkül, hogy megölnék vagy a szavakkal elárulnák őket. Az *ironia* is egyike ezeknek a valóságos és redukálhatatlan kategóriáknak. Jankelevitch ki akarja mutatni és meg akarja magyarázni, ugy a zenében és költészetben, mint a bölcséleti és lélektani vizsgálódásokban. Tudós és jólétesült előadása finom és kedves, amint a lelki életet írja le. Ki tudja és ki meri fejteni tapasztalatait, mer paradox lenni és elragad bennünket Sokrates dyoniszismusáról vagy a romantikus iróniáról való fejtegetéseivel.

Az ironia — mondja Jankelevitch — öntudat és szabadság, a felzabálás örök lehetősége. Könnyen levet mindent, ami nem lényege, hanem könnyedség vagy játék. Az ellentmondás abban áll, hogy operációhoz folyton szüksége van arra, amit levetett. Nem mutatta ki a szerző eléggé az irónikus öntudat történetét és szerencsétlenségét, mely a szabadság tultengésétől szenved s éppen, mert nem megoldás, oly ragyogó és éles. Nem mond eleget a legkegyetlenebb gunyolódókról sem (Dosztojevskij: „Vesszen a világ, csak a csésze teám maradjon meg...”) másrészt nem mutatja ki eléggé, hogy az ironia nem a nevetés, a testi nevetés, mely behatol az emberi életbe, hogy megtisztítsa azt, ahelyett, hogy kétértelmű tisztaságok szolgálatába szegődnek.

Az öntudat egység, amin belül az iróniának is meg van a szerepe, amelynek megnyilvánulása, de nem lényege. „Ne hagyjátok eluralkodni magatokon... — mondja Rilke — igyekezzetek, mint eszközzel élni vele... fürkésztétek a mélységeket: a guny nem száll le oda.”

## ERICH KAHLER: ISRAEL UNTER DEN VÖLKERN

Humanitas Verlag. Zürich

Az antiszemitizmus csaknem minden megnyilvánulásának alján könnyű lenne kimutatni bizonyos irigységet. A középpolgár érthetően nem nézi jó szemmel, hogy megszokott utját szüntelenül zavarja egy olyan csoport tevékenysége, melynek nagysága egyáltalán nem magyarázza azt a jelentős szerepet, amit játszik s amelynek állandó feszültsége, fürge szelleme nyugtalanító dinamizmust visz esetenül sztatikus életébe. Ennek az elégedetlenségnek kifejezése az őszinte antiszemitizmus, mely lényegében némi elismerést rejt a zsidó tettek iránt. De van egy másik zsidógyűlölet is, távol az efféle őszinteségtől, mely irigységét néhány napirenden levő jelszó mögé rejt s visszaél egy nép legmélyebb érzelmeivel, hogy ősztoneit felkeltve irracionális gyűlöletbe vigye.

Miután az antiszemitizmusnak ez utóbbi formája kísérli meg újabban megvetni lábait, célszerű lenne a könyv minél több nyelvre való lefordítása, hogy a népek, zsidók és nemzsidók számot adhassanak maguknak tényleges méreteiről. Szerző, anélkül, hogy banális apológiát írna a zsidóságról s elhallgatna tényeket, az emberi öntudat felől közelíti meg a kérdést és bátran taglalja a szellem eszközeivel.

Ugy látja, hogy a zsidó sem történeti, sem fizikai, sem metafizikai szempontból nem tartozik egy politikai értelemben vett nemzethez, vagy